

Taal gebruiken op de werkvloer

Wat zijn effectieve manieren om arbeidsmigranten Nederlands te leren en hoe zorg je dat wat geleerd wordt in de les ook toegepast wordt in de praktijk? In dit artikel beschrijven Bregje Kaars Sijpesteijn van het ITTA en Margreet Verboog een eenvoudige werkwijze om cursisten daadwerkelijk Nederlands te laten gebruiken op de werkvloer.

Cursussen Nederlands op de werkvloer

Een cursus Nederlands op de werkvloer vindt plaats in een bedrijf, is gericht op beter talig functioneren op de werkvloer en wordt al of niet gecombineerd met bedrijfscursussen of (mbo-)opleidingen. De eis om veilig en hygiënisch te werken of gekwalificeerd, multi-inzetbaar personeel in huis te hebben, vraagt om een basiskennis Nederlands. Maar ook het behoud van goed technisch personeel kan een motivatie zijn om een cursus Nederlands als extra service aan te bieden.

Taalcontact en gelegenheid tot oefenen

Taalcontact en gelegenheid tot oefenen zijn belangrijk voor succesvol taalleren en dit heeft ook een wetenschappelijke basis (o.a. Brown 2007). In het Proeftuinonderzoek voor de Monitor Leerlast (VROM 2010) worden de succesfactoren onderzocht voor het NT2onderwijs. Een van die factoren is beschreven als 'binding aan de context'. *"In een ideale omgeving is voor de cursisten van meet af aan duidelijk waarom ze bepaalde woorden en zinnen leren. In de les krijgen zij deze volgens het bekende ABCD-model van Neuner aangeleerd, met gebruik van authentieke of natuurlijke teksten. Daarna oefent de docent in een vrije situatie het geleerde met de cursisten. Voor een transfer naar de eigen wereld van de cursist is het daarna belangrijk dat de cursist ook inbreng heeft bij het leren: is hij bekend met de situatie? Wat heeft hij nog nodig om het geleerde in praktijk te brengen? Worden de situaties zo inge oefend dat de cursist goed beslagen ten ijs komt? En, heel belangrijk: is er na de praktijkopdrachten weer een transfer naar de les? Worden de praktijkopdrachten goed besproken? Is er ruimte voor het uitwisselen van ervaringen en voor het oefenen van moeilijke situaties?"*

De docent moet dus zoeken naar mogelijkheden voor taalcontact en iets aanbieden dat direct toepasbaar en laagdrempelig is. Hij kan dit doen door aan te sluiten bij actuele en herkenbare situaties uit het bedrijf, gebruik te maken van authentieke teksten van de werkvloer en te zorgen voor een werkomgeving die gelegenheid geeft tot oefenen. Een communicatieve leergang die gericht is op taal voor het werk helpt daarbij. Denk aan *Taal werkt beter* (Boom) maar ook *Werkend Nederlands* (IT Preneurs), *Nieuwe Start Werk* (NCB) of *Nederlands op de werkvloer voor productiebedrijven* (ITTA). Je kunt echter niet altijd gebruik maken van lesmateriaal dat gericht is op taal voor het werk. Soms heb je te maken met absolute beginners of juist hoogopgeleide expats, soms geef je les aan medewerkers uit verschillende bedrijven, heeft de opdrachtgever voor een bepaald boek gekozen, of heb je te maken met een opgelegd doel (bijvoorbeeld 'niveauperhoging tot B1/2F') of de wens voor 'algemeen Nederlands'. In die gevallen zul je ander lesmateriaal (moeten) gebruiken. Maar welk materiaal je ook gebruikt, transfer moet georganiseerd worden.

Van de les ... naar de taalkaart

Op het LES-congres van november 2012 en op de studiedag Arbeidsmigranten in april 2013 presenteerden wij een eenvoudige taalkaart waarmee je uit vrijwel elke tekst woorden en zinnen kunt halen die bruikbaar zijn op het werk. Als het onderwerp van de tekst (we kozen voor een dialoog in een

kledingwinkel) afwijkt van de werksituatie (bijvoorbeeld een tomatenkwekerij) kun je tóch zoeken naar aanknopingspunten. Hoe kunnen de werknemers het geleerde gaan toepassen in hun werksituatie? Zijn er woorden en zinnen in de tekst die bij voorbeeld van toepassing zijn in het magazijn, als hij wil vragen om nieuwe werkhandschoenen of een bepaald gereedschap? De taalkaart die wij presenteerden biedt ten eerste gelegenheid om terug te kijken op het geleerde in de les. Daarnaast kan hij gebruikt worden om een opdracht te geven die op de werkvloer wordt uitgevoerd. Daartoe worden enkele zinnen en/of woorden gekozen uit de tekst.

In een kledingzaak

Sandra: Kunt u mij helpen? Ik zoek een spijkerbroek.
Verkoopster: Welke maat hebt u?
Sandra: Ik heb normaal maat 40, soms groter.
Verkoopster: Welke kleur en welk model wilt u?
Sandra: Ik wil graag een lichte spijkerbroek, een laag model.
Verkoopster: Ik geef u twee spijkerbroeken. Probeert u ze allebei maar even.
Sandra: Waar kan ik ze passen?
Verkoopster: Daar zijn de paskamers.
(...)
Verkoopster: En hoe zitten ze?
Sandra: Deze broek zit beter dan die andere broek. Ik vind hem wel een beetje wijd.
Verkoopster: Het spijt me. Ik heb hem niet in een kleinere maat. Dit is de kleinste maat.
Sandra: Ik neem hem toch. Kan ik hem eventueel nog ruilen?
Verkoopster: Ja hoor. Binnen 14 dagen, met de bon.
Sandra: Goed. Kan ik hier pinnen?
Verkoopster: Jazeker, daar is de kassa. En veel plezier ermee.

Gebaseerd op dialoog uit Nederlands in gang

De eerste keer doet de docent het uitzoeken van de woorden of zinnen met de cursisten samen, later kunnen de cursisten dit zelf in groepjes, met de docent als vraagbaak. Het geven van keuzemogelijkheden en daarmee verantwoordelijkheid motiveert de deelnemers om actief te worden. De cursisten in groepjes zelfstandig te laten werken biedt de mogelijkheid om aan te sluiten bij de leerbehoefte en het niveau van de cursisten. Het ene groepje zal een of twee woorden actief thuis gaan oefenen, het andere groepje zal bij voorbeeld besluiten een paar zinnen te gaan gebruiken. Let bij het invullen van de taalkaart er op dat je niet meer dan twee of drie zinnen en/of acht woorden per les selecteert, anders is het onoverzichtelijk voor de cursist. In de workshop kozen we onder meer *Kunt u mij helpen? Het spijt me ...* en *Ik zoek ...*, en als woorden: maat, model, welke, groter, kleiner, kleinste, wijd, bon. Deze woorden zijn goed bruikbaar in het magazijn bij voorbeeld.

Met de taalkaart .... naar de praktijk

Van de les ..... Wat heb ik geleerd/gedaan in deze les?	.... Naar de praktijk Wat ga ik doen deze week?	Hoe ging het?
<p>Handige zinnen (taalhandelingen zoals groeten, weigeren, mening geven, informatie vragen etc ...)</p>	<p>Ik ga ...</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ luisteren of ik deze zinnen hoor. ☐ deze zinnen thuis hardop oefenen. ☐ deze zinnen zeggen in een gesprek. <p>Waar? op mijn werk/ op straat / in een boek / op tv</p> <p>Hoe? samen / zelf</p>	<p>Wat heb je gedaan?</p> <p>Hoe ging het? </p> <p>Wat doe je volgende keer anders?</p> <p>Heb je een tip voor de anderen?</p>
<p>Nieuwe woorden over ..... (uit het onderwerp van de les)</p>	<p>Ik ga ...</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ opletten of ik deze woorden hoor of lees. ☐ deze woorden opschrijven. ☐ deze woorden zeggen in een gesprek. <p>Waar? op mijn werk / op straat / in een boek / op tv</p> <p>Hoe? samen / zelf</p>	<p>Wat heb je gedaan?</p> <p>Hoe ging het? </p> <p>Wat doe je volgende keer anders?</p> <p>Heb je een tip voor de anderen?</p>

Bij opdrachten buiten de les is een taalkaart onontbeerlijk. Het werkt stimulerend om iets te moeten invullen, en het maakt ook helder wat er gedaan moet worden. Hieronder ziet u een voorbeeld van een taalkaart die voor dit doel geschikt is en waarmee je kunt differentiëren op leerstijlen en leerbehoeften. Door de keuze te laten maken tussen:

- Luisteren of ik deze zinnen hoor
- Deze zinnen thuis hardop oefenen
- Deze zinnen gebruiken in een gesprek

kan iedere cursist op zijn eigen niveau gaan oefenen. Sommigen zullen misschien aangemoedigd moeten worden de stap naar gebruiken te maken. Ook welke woorden en zinnen gebruikt gaan worden kan aangepast worden aan de werkplek van de cursisten. Zij zullen dat zelf het beste kunnen beoordelen. Bij de individuele beslissingen *Waar* en *Hoe* kunnen de cursisten elkaar prima steunen, de een is veel creatiever dan de ander in het bedenken van hoe iets aan te pakken.

Het belangrijkste komt de volgende les, als er teruggekeken wordt. Als die fase overgeslagen wordt, is één ding zeker: de volgende keer zal niemand meer de moeite nemen de opdracht uit te voeren. In het begin is het heel gewoon dat het maar enkele mensen gelukt is de taalkaart in te vullen. Zij moeten uitvoerig geprezen worden en mogen uitgebreid vertellen hoe ze het hebben aangepakt. De anderen krijgen nog een kans. De docent moet uitstralen dat het vanzelf spreekt dat de opdracht uitgevoerd is, en dat het alleen in bijzondere omstandigheden niet lukt. Ook kan de docent overwegen een competitie-element toe te voegen.

Tenslotte

De taalcursussen voor arbeidsmigranten zijn over het algemeen niet meer dan een of twee maal per week. Bij een degelijke frequentie heeft Nederlands leren pas zin als het ook gebruikt wordt. Het is motiverend om zo snel mogelijk te ondervinden wat je meteen kunt doen met het geleerde. Zorgen voor gelegenheid tot oefenen en daarbij aansluiten op de leerbehoefte en leerstijl van de deelnemer en daarbij keuzes geven, is een sleutel tot succesvolle transfer.

Deelnemers aan de workshop op de studiedag van de werkgroep Arbeidsmigranten vulden ook na afloop een 'taalkaart' in voor de workshop. Het merendeel nam zich voor om in de eigen lessen woorden en zinnen te inventariseren die geschikt zijn voor transfer. We hopen deze docenten nog eens terug te zien zodat zij kunnen vertellen hoe ze het aangepakt hebben.

Bregje Kaars Sijpesteijn (ITTA) en Margreet Verboog (www.margreetverboog-verstaanbaarspreken.nl)

Bregje is o.a. opleider voor docenten Nederlands op de werkvloer bij het ITTA en Margreet is zelfstandig ontwikkelaar en trainer.

Email: bregje.kaarssijpesteijn@itta.uva.nl en mverboog@xs4all.nl

De taalkaart is te downloaden via itta.uva.nl/trainingen (Korte opleiding Nederlands op de Werkvloer).